

Rättsmedicin

Inledning	2
Ordförklaringar	3
Övergripande kompetensdefinition	6
Definition av kompetensområdet	6
Kompetenskrav	6
Kompetenskrav för medicinsk kompetens	6
Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskaps- kompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	7
Utbildningsstruktur	9
Särskilda rekommendationer	10
Delmål	11
Medicinsk kompetens	11
Kommunikativ kompetens	15
Ledarskapskompetens	16
Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete	17

Inledning

Den 24 juni 2008 beslutade Socialstyrelsen att meddela nya föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:17) om läkarnas specialiseringstjänstgöring. Författningen består dels av en allmän del med gemensamma bestämmelser för alla specialiteter, dels av en specifik del med alla målbeskrivningar. Målbeskrivningen för respektive specialitet ska läsas mot bakgrund av bestämmelserna i den allmänna delen.

I varje målbeskrivning finns ett avsnitt med rubriken "Utbildningsstruktur" som utgör allmänna råd. Även de lärandemetoder under rubriken "Delmål" där ingen uppföljning anges utgör allmänna råd.

Ordförklaringar

aktuell handledare	specialistläkare vars specialistkompetens motsvarar det kompetensområde som delmålet avser och som har att ansvara för ST-läkarens professionella utveckling under angiven lärandeperiod eller metod för lärande uppdraget som handledare för en ST-läkare omfattar som regel hela specialistutbildningen men kan också omfatta del eller delar av den
auskultation	under handledning och enligt ett på förhand strukturerat program studera specialistläkarens eller annan hälso- och sjukvårdspersonals yrkesutövning genom att följa en eller flera yrkesutövare samt i viss mån utföra uppgifter inom det aktuella området
bedöma	skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande som grund för vidare handläggning
behärska	fullständigt kunna bedöma och handlägga utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och att fullständigt kunna använda för området relevanta tekniker
förmåga	personlig kapacitet att utföra eller uträtta något
ha kunskap	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig vetande och insikter inom ett område

ha kännedom	genom teoretiska studier och/eller praktisk yrkesutövning ha tillägnat sig visst vetande inom ett område
handleda under handledning	som ST-läkare handleda en medarbetare och samtidigt själv bli handledd av en specialistkompetent läkare
handleda	kontinuerligt och i dialogform stödja och vägleda samt bedöma en medarbetares professionella utveckling
handledning	se handleda
handlägga	aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt handlägga	som första omhändertagande läkare aktivt utföra åtgärder avseende utredning, diagnostik, behandling och uppföljning av en patient, eller motsvarande, och ha övergripande ansvar för att dessa åtgärder utförs
initialt bedöma	som första omhändertagande läkare skaffa sig en välgrundad uppfattning om en patient eller motsvarande, som grund för vidare handläggning
inomprofessionell reflektion i grupp	reflektion som görs i grupp tillsammans med andra läkare i främst vidareutbildnings- och fortbildningssyfte
klinisk tjänstgöring	hälso- och sjukvårdsarbete som ST-läkaren utför under eget yrkesansvar och med stöd av handledare

kurs	lärarledd utbildning med en fastställd plan som ges under en avgränsad tidsperiod
medsittning	utbildningsaktivitet som innebär att ST-läkaren iakttar när en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal har patientbesök eller utvärderingsaktivitet som innebär att en specialistläkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal iakttar och bedömer ST-läkaren när den har patientbesök
seminarium	undervisning i gruppform med aktivt deltagande
träning i simulerad miljö	träning som utförs i en skapad miljö avsedd att efterlikna verkligheten
större yrkesrelaterad sammankomst	konferens, kongress, symposium eller motsvarande
vårdcentral	vårdenhet med mottagningsverksamhet inom primärvård
vårdteamarbete	arbete där ST-läkaren under handledning medverkar i och ibland leder en grupp av samverkande hälso- och sjukvårdspersonal med olika kompetenser som har till uppgift att svara för vård av enskilda eller för en grupp av patienter

Övergripande kompetensdefinition

Definition av kompetensområdet

Rättsmedicin omfattar diagnostik av sjukdom och skada eller annan yttre påverkan på levande eller avliden person, med ställningstagande till rättsliga frågor. Specialiteten innefattar även biträde till rättsvårdande myndigheter med annan medicinsk sakkunskap som erfordras för dessa myndigheters bedömning.

Med hänsyn till de rättsliga implikationerna är det särskilt viktigt att förmedlade slutsatser ligger i nivå med vetenskapens aktuella frontlinje och att de präglas av en neutral och objektiv inställning. Relationen till den undersökta, närstående och andra intressenter kan inte ses i ljuset av en traditionell läkar–patientrelation.

I kompetensområdet ingår ansvar för utbildning av läkare, jurister och poliser rörande medikolegala frågor, liksom ett forskningsansvar.

Kompetenskrav

Kompetenskrav för medicinsk kompetens

För specialistkompetens i rättsmedicin krävs förmåga att självständigt kunna utföra rättsmedicinska undersökningar av levande och avlidna personer, att kunna dokumentera och tolka undersökningsfynden samt att avge utlåtanden. Vidare krävs förmåga att biträda vid fyndplatsundersökning, att delta i identifieringsarbete och att framträda som sakkunnig inför domstol.

För att uppnå detta krävs en mycket god muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga och ett aktivt deltagande i utvecklings- och kvalitetsarbete inom verksamhetsområdet. Det krävs också att man i alla moment i det löpande praktiska arbetet tillämpar en vetenskaplig grundsyn. Kritisk granskning av egna och kollegors arbete och bedömningar utgör här en naturlig del.

Kompetenskrav för kommunikativ kompetens, ledarskapskompetens samt kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Kommunikativ kompetens

Medborgarperspektivet

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till dialog och att ha en öppen kontakt med de personer som undersöks samt ge dem ett professionellt och respektfullt bemötande. Vid undersökning av avlidna ska den specialistkompetenta läkaren ha förmåga att kombinera opartiskhet och noggrannhet med engagemang och empati för att kunna ge avnämarna ett professionellt stöd. Kontakterna ska präglas av serviceanda och sakkunskap.

Mångfalds- och genusaspekter

Kommunikationen med den undersökta och närstående ska präglas av kunskap och respekt för transkulturella aspekter och mångfaldsaspekter såsom ålder, språk, etnicitet, sexuell läggning och religion samt genus.

Interprofessionella relationer

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare samt myndighetsföreträdare, med respekt för deras yrkeskunskaper och kompetens. Detsamma gäller för kontakter med företrädare för allmänheten och olika samhällsinstanser.

Pedagogisk förmåga

Den specialistkompetenta läkaren ska ha pedagogisk förmåga för att kunna informera och undervisa främst personer som undersöks, närstående och myndighetsföreträdare, men också andra läkare och medarbetare samt studenter.

Professionellt förhållningssätt och etik

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt arbeta med sitt professionella och läkaretiska förhållningssätt, med målet att kunna fatta självständiga beslut av medicinsk etisk natur.

Egen kompetensutveckling

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att kontinuerligt pröva och identifiera, tillsammans med verksamhetens krav, de egna behoven för kompetensutveckling för att kunna motsvara kraven på bästa möjliga utredningar.

Ledarskapskompetens

Medarbetarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha utvecklat förmåga till självkännedom och kunskap om den egna funktionen och rollen i organisationen.

Handledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga att handleda andra läkare och medarbetare samt studenter.

Ledarskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ledarskap som utmärks av samverkan, öppenhet och dialog med medarbetarna. Ledarskapet ska vidare präglas av delaktighet och verksamhetsutveckling, som är förbättringsinriktad. Förmåga att leda arbete i team är grundläggande.

Systemkunskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om myndigheter med beröring till rättsmedicin, deras organisation, administration, ekonomi och regelverk samt om deras ansvars- och kompetensområden för bästa samarbete och resursutnyttjande.

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Medicinsk vetenskap

Den specialistkompetenta läkaren ska ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt, kunskap om forskningsmetodik, inklusive epidemiologiska grundbegrepp, samt om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information.

Förbättrings- och kvalitetsarbete

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete. Målet är att kunna initiera, delta i och ansvara för kontinuerligt systematiskt förbättringsarbete med betoning på helhetsperspektiv, rättssäkerhet, allmännytta, mätbarhet och lärandestyrning för att kritiskt kunna granska och utvärdera den egna verksamheten.

Folkhälsa och prevention

Den specialistkompetenta läkaren ska ha kunskap om hälsans bestämningss faktorer och andra folkhälsoaspekter samt om metoder för hälsofrämjande samt skade- och sjukdomsförebyggande insatser för att i det medicinskt vetenskapliga arbetet och kvalitetsarbetet kunna beakta denna kunskap.

Utbildningsstruktur

Specialiseringstjänstgöring i rättsmedicin inleds lämpligen med en kortare period av orienterande tjänstgöring för att ge ST-läkaren allmän förståelse för rättsläkarens roll och rättsmedicinens funktion och plats i den juridiska processen. Parallellt med detta bör ST-läkaren under handledning börja arbeta med undersökning av såväl levande som avlidna.

Under utbildningens första del bör ST-läkaren tillägna sig grundliga kunskaper i basal rättsmedicin, särskilt avseende relevant rättsreglering och god och effektiv undersökningsteknik. Det är angeläget att ST-läkaren under denna tid förvärvar kunskaper i undersökning och bedömning av vanlig förekommande fall, inklusive provtagning och kompletterande undersökningar. Under hela utbildningstiden är det viktigt att ST-läkaren bedriver teoretiska studier, samt tränas i kritisk granskning av egna och andras bedömningar.

Det är angeläget att ST-läkaren redan tidigt skolas väl, språkligt och sakligt, i protokollering och i att avfatta rättsmedicinska yttranden och utlåtanden. Vidare bör ST-läkaren tränas i kommunikation med den undersökta, anhöriga och kollegor, samt i att, tillsammans med handledaren, bedöma analys svar avseende kompletterande undersökningar, så att ST-läkaren når tillfredställande grad av självständighet i dessa delar.

Under ST-utbildningens andra del är det angeläget att förmågan fördjupas och breddas genom att innefatta säker hantering av hela det spektrum av bedömningar som rutinmässigt förekommer i rättsläkarens arbete. ST-läkaren bör under denna tid regelbundet delta i bedömningar av komplexa ärenden, exempelvis sexuella övergrepp mot barn, mord eller dråp, dödsfall i samband med misstänkt fel eller försummelse inom sjukvården och undersökning av fyndplats. Under den senare delen av utbildningstiden bör ST-läkaren även tränas i avancerad dissektionsteknik och ges möjlighet att självständigt framträda som sakkunnig inför domstol. Det är viktigt att ST-läkaren ges möjlighet att fördjupa sig inom ett eller flera specialområden, och att delta i eller leda administrativa arbetsuppgifter.

Tjänstgöringen i rättsmedicin bör innefatta arbete vid fler än en rättsmedicinsk avdelning, varav gärna någon utanför Sverige. Kompletterande utbildning bör vidare innefatta tjänstgöring vid kliniskt patologiskt laboratorium och kan innefatta tjänstgöring även inom patientnära verksamhet, exempelvis klinisk radiologi, pediatrik, dermatologi, anesthesiologi, ortopedi eller gynekologi.

Särskilda rekommendationer

Läkarorganisationernas specialitetsföreningar och sektioner har utformat särskilda rekommendationer för sina specialiteter. Rekommendationerna rör bland annat hur specialiseringstjänstgöringen kan läggas upp.

Delmål

Medicinsk kompetens

Delmål 1	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska rätts- medicinsk undersökning av levande person	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs alternativt större yrkesrelaterad sammankomst	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 2	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska rätts- medicinsk undersökning av avliden person	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs alternativt större yrkesrelaterad sammankomst	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 3	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska sak-kunniguppdrag i domstol	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Medsittning	

Delmål 4	Metoder för lärande	Uppföljning
Att behärska för-fattningar och andra bestämmelser som reglerar den rätts-medicinska verksamheten	Tjänstgöring under handledning vid enhet som handlägger dessa frågor	Intyg om godkänd tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 5	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna bedöma toxikologiska analysresultat	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Auskultation under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs alternativt kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 6	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna bedöma histologiska preparat	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 7	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga klassificering av sjukdomar och skador samt registrering i myndighetens data-system	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare
	Teoretiska studier	

Delmål 8	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga fotografering och digital bildhantering	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 9	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna handlägga arbete på fynd- och brottsplats	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Auskultation under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs alternativt kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 10	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om olika tilläggsundersökningar och hur dessa kan användas i diagnostiken	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Delmål 11	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om fixering, framställning och färgning av histopatologiska preparat	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs alternativt teoretiska studier	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Delmål 12	Metoder för lärande	Uppföljning
Att kunna bedöma resultaten av bild- och funktionsmedicinska undersökningar relevanta för kunskapsområdet	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Teoretiska studier	

Kommunikativ kompetens

Delmål 13	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till kommunikation med den undersökta och närstående på ett opartiskt, noggrant och empatiskt sätt	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare

Delmål 14	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till kommunikation, såväl skriftlig som muntlig, med andra läkare och medarbetare samt myndighetsföreträdare	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Undervisa under handledning	
	Större yrkesrelaterad sammankomst	

Delmål 15	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att informera och undervisa den undersökta, närstående och myndighetsföreträdare	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Undervisa under handledning	

Ledarskapskompetens

Delmål 16	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att handleda andra läkare, medarbetare och studenter	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Handleda under handledning	

Delmål 17	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga att leda i samverkan och dialog med medarbetarna	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Delmål 18	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om rättsväsendets organisation, styrning och regelverk	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare

Kompetens inom medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

Delmål 19	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha förmåga till ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt samt att ha kunskap om metoder för evidensbaserad medicin och granskning av vetenskaplig information	Klinisk tjänstgöring under handledning vid enhet där sådan verksamhet bedrivs	Intyg om godkänd klinisk tjänstgöring och uppnådd kompetens utfärdat av aktuell handledare
	Skriftligt individuellt arbete under handledning enligt vetenskapliga principer	Intyg om godkänt skriftligt individuellt arbete utfärdat av aktuell handledare
	Kurs	Intyg om godkänd kurs utfärdat av kursledare
	Större yrkesrelaterad sammankomst	
	Seminarium	
	Teoretiska studier	

Delmål 20	Metoder för lärande	Uppföljning
Att ha kunskap om och kompetens i evidensbaserat förbättrings- och kvalitetsarbete	Kvalitets- och utvecklingsarbete under handledning	Intyg om godkänt kvalitets- och utvecklingsarbete utfärdat av aktuell handledare